



JOHN UPDIKE:

Amikor mindenki terhes volt

Értékpapírokkal foglalkozom, de sokat olvasok, a vonaton. Tegnap azt olvastam, hogy az ötvenes évek visszatérnek. A hatvanas években az írók egyfolytában leszólták: Eisenhower, Lester Lanin, térden aluli szoknyák, dögunalom. Hát most kiderült, hogy Eisenhower nagyszerű háborúellenes elnök volt. A rock halott. A szoknyák megint bokáig érnek. De az én ötvenes éveim nem térnek soha vissza.

Kedves évtized ez. Szegényen vágtam neki, és kényelemben hagytam el. Szemérmesen vágtam neki, és apaként hagytam el: négy gyerek és egy vetélés. Ezek voltak azok az évek, amikor mindenki terhes volt. Nem csak kedves, de szép évek.

Úgy lebegtek a homokon, mint felfújtt vitorlák. A feleségem és a barátaink feleségei. Shakespeare, Titánia Oberonnak: „S neveltük, a vitorla hogy dagad, Ledér szelektől hogy lesz viselős.”* Terhes fiatalasszonyok, nap fakította kockás fürdőruhákban. Maguk mögött húzták a már megszületett picurokat. Dingik. Egy tengerparti városba költözünk 54-ben: első előléptetésem. Nancy második gyermeke.

A vízparton sétálva, tekintetünk a tenger vonala fölött. A kék horizont szikrázón, tisztán. Proust és a „kis zenekar” Balbecnél. Csak még életerősebben, mint azok. Állandóan duzzadt hasak. Arcok és végtagok, szeplők minden hajlatban, vállak fényes íve, orrok hegye. Nap égette orrcimpák, hámlás. Szemük csillogása szikrákat lopott a tenger távoli pereméről. Ahol néhány vitorla látszott, hajlongva, gömbölyödvé.

Odajöttek, csatlakoztak hozzánk. Nevetés, alumíniumszékek, törülközők, gyerek szalmakalapok, bébiételes csuprok, kuncogó termoszkok a szalmakosarakban. Fölöttem terhesszoknya szélét lebbentette a szél, a comb felső részén, fent a szemérem göndör szőrszájai mutatták magukat. Émelyítő érzése a szerelemnek. A jövő felől hűvösen fúj a homokmelengette szél.

Körben leültek hozzánk. Fejüket összedugták, pletykáltak, csupasz lábaik egy kerék külőli. A szélen homokvödörökkel játszottak a gyerekek anyjuk lábánál. A homok árnyalata sötétedett, ahogy ástak. A napolaj tejjlata. Fel- s elszálló szavaink, szendvicspapírok zizegése.

Katherine, Sarah, Liz, Peggy, Angela, June. Egy mérleg skálái, a szívárvány színei. Nancy a hetedik. Most, a hetvenes években kettő elköltözött. Denverbe, Birminghambe. Kettő elvált. Ketten még mindig velünk élnek a férjeikkel. De mind elmentek, elfogytak. Soha nem lehet már újra felkeresni azokat az időket, amikor mindenki ártatlanul volt terhes.

Ártatlanság. Nagydarab ötvenes évekbeli autóink, mennyire szerettük őket. Pörgöttük őket: nem gondoltunk légszennyezésre. Kipufogógáz füstje, cigarettafüst, gyárfüst, minden annyira romantikus. A fogyasztás romantikája tetőfokán. Bébiételt vettünk a szupermarke-

* Arany János fordítása

tek ragyogó szemétjében. Vásárlóerő: fogyasztásra született erős fiatalok. Mohó nemzésre születettek. Önlegült meggyőződés, hogy a világ kárhozatra van ítélve. A szikrázó horizont mögött egy abszolút ellenség. Fölöttünk bombák, melyek villámai úgy töltötték meg a tereket, mint túlcsonduló poharat.

Régi diafilmek. June férjének volt egy vakuval felszerelt Kodakja (akkoriban senkinek nem volt japán fényképezőgépe). Milyen fiatalok voltunk. A férfiak véznák, mint a kisfiúk. Nevetséges katonai frizurák: az a bizonyos tojásfejforma. A nők rövid hajjal és rúzsos mosollyal. Részegnek látszunk. Néha azok is voltunk.

Saját állás, ház, házastárs. Engedélyezve volt az ivás, pelenkacserélés, fűnyírás és éjszakai kázás. Nancynek meg volt tiltva a dohányzás az egyetemen, így hát engedélyezte magának otthon. Mint egy szexuális gyakorlat: személy szerint visszataszító, bár Van der Velde ajánlja. Szörnyű szabadság. Akkoriban divatos kifejezés.

Számítottunk arra, hogy éhezünk a válság alatt? Hogy bajonettel szúrnak le a japánok, amikor beveszik Kaliforniát? Korea tűnt a legjobb üzletnek, amit nyélbe tudtunk ütni: szuperhatalmak szélsőségei csaptak össze tapintatosan a távoli hideg sártengerben. A világ félelemmel teli felszíne reszketett, de kitartott. Aztán jött Eisenhower és megajándékozott minket egy ingatag békével, egy lomhán növekvő gazdasággal és (visszavonható) felhatalmazást adott arra, hogy jól érezzük magunkat, hogy gyerekeket csináljunk. Kettős lencsén keresztül néztük a világot, mióta eldobtak minket: félelemmel és hálával. Manapság a fiatalok sokfélék, de nem félnek és nem hálásak.

Azok a nyári partik. Jobban meg kellene őriznünk az emléküket. Napfény a ginben, hervadó mentalevél. A frissen nyírt fű illata szállt az esti szunyoghálón keresztül. A gyerekek ki-bejáráltak panaszaiikkal, melyeket az anyukák úgy hessegettek el, mint a cigarettafüstöt. Mit mondtunk? Szavainknak nem volt értelme, kivéve, hogy a levegő, amit beszéd közben belélegeztünk, az életet jelentette – elevenek voltunk, képesek mindenre.

Katherine férjének, Jerrynek csak egy szeme volt, a másik egy gyerekkori balesetben vált mozdulatlaná. Senki sem sajnálta, túl egészséges volt, túl élelmes. Született ügynök. Átszólt Sarah Harrisnek, aki terhesen, nagyvirágos ruhában ült álmodozva egy plüss hintaszékben:

Sarah, pont úgy nézel ki, mint egy kéjsóvár tapétacsík!

Gondoltam, csak egy szeme van, mindent egysíkúnak lát.

Émelyítő érzése a szerelemnek.

Évekkel később azt mondtam Sarah-nak:

Te kéjsóvár tapétacsík, te! – de elfelejtette és meg kellett magyaráznom.

Egy másik este, defekt Conellyék kavicsal frissen felszórt kocsifeljáróján. Éles lazurkavicsok. Hajnali két óra. Ed feljött a pincéből, egy kereszt alakú csavarkulcsot emelt a magasba és a Veni Creator Spiritust kántálta. Sokkolt. Saját lépéseim a kavicson: vrr, vrr. Egy szörny közeledett. Legtöbbünk legalább elküldte a gyerekeket vasárnapi iskolába.

Tánc. Kézszorítások. Holdfényes dalok, szemünket csipő füst. Minden ártatlan. Állandóan terhes pocakok ütődtek nekem. Bizalmas viccek poénjai voltak neveink a helyi lap születési rovatában. Kórházi látogatások, feleségtelen éjszakák. Negyedik gyerekünk az első teli vihart követő éjszakán született. A nőgyógyász beugrott Nancyért a kocsijával a kórházba



menet. Jóképű férfi volt sísapkában, aki nemrég kezdett el praktizálni. Ablakunk alatt úgy nézett ki, mint egy kavicsokat dobáló szerelmes a kietlen fehér utcán. Feleségem fájásai hárompercenként, kis bőröndje, a sietés szobától szobáig, hogy megcsókolja az alvó gyerekeket. Nőgyógyász vár. Arca a hold felé fordítva, a csendben. Üvöltő szerelmes.

Idégesen a csikorgó szél miatt, azon a néhány éjszakán egy golfütővel aludtam. Azt hiszem, egy acél hetessel. Gondoltam, azzal gyorsabban elintézek egy betörőt, mint egy faütővel.

Amikor Sarah volt velem. Nancy visszártágulással kórházban. Diagnózis: nincs több baba. Utolsó gyerekünk felsírt. Sarah felállt és megnyugtatta. A gyerek elcsendesedett, nevetett, valami mókát sejtett, talán azt gondolta, hogy Nancy Sarah arcát vette fel, tettetve. Ugyanaz az illat, nőillat, ugyanaz a biztonság. Sarah vállán sávolt holdfény, amint a bölcső fölé hajol. Baba gagyogott és kacagott. – Bolond egy kölyök! – Túl sok szeretet. Túl sok gyerek – úgy szuszognak a sötét házban, mint fényszórók, amelyek bármelyik pillanatban felgyulladhatnak.

Sarah kedves széles vállai, nagy csípője, lapos, kemény mellei. Amikor először láttam, önkéntelenül felkiáltottam:

– Olyan melleid vannak, mint egy görög szobornak! – Nevetett, és azt mondta, túl sokat olvasok. Nem tehettem róla, kiszaladt a számon.

A szertartás, amikor Nancy csatjait egyenként szedtem ki a hajából szeretkezés előtt. Eső a háztetőn. Az ötvenes évtized a ház évtizede volt, soha nem merészkedtünk az utcára. Kuba, Szputnyik, Tibet. Eső a háztetőn.

A barna csík a nő hasán, amit hazahoz a kórházból, terhesség után. Soha senki nem mondta nekem, hogy létezik ilyen csík. Mért nem mondták?

A babák nagyobbak lettek. A partik vadabbak lettek. A part, júliusi tánc, forró nyár – talán kilencszázhatvan volt. Levettük ruháinkat, úsztunk. Ijesztő dagály, fényes hold, látszott, hogy a nők megöregedtek. Petyhüdt hasak, térdek és arcok tele árnyakkal. Hosszú, fátyolszerű táncruhákat törülközőnek használták, szarongként tekerve maguk köré. Az óceánon túl zavargások. Merényletek, tiltakozások, egy évtized rég esedékes számlái hullámverésként halmozódtak fel a fövényen. Már nem voltunk fiatalok. Zavarban voltunk. Tapogatózva kerestük alsóruháinkat és cipőinket. Mégis, a homoki szél meleg csókja, még éjszaka is.

Jegyzetek a vonaton. Kezem reszket. Elsuhan a városom. Aztán a többi kisváros, legegők, a tenger villanásai, egy vágatózó ló, egy golfpálya, melynek harmatzöldjére ráfagyott egy hajnali négyesjátszma, aztán jelentéktelenebb városkák, azok a zsémbes egyszállodás kisvárosok, fekete falak öklökként vetették magukat ablakainkra, törött gyárablakok, egy rozsdás felvonóhid, félúton megragadva, mindörökre, egy murvás udvar nagyság szerint elrendezett lazurkövekkel, izzó szeméttel, ékkövek fényével ragyogó szeméthalmok; aztán a metropolisz, a sínek örült gyorsasággal sokszorozódnak, párás felhőkarcolók váltják egymást, mint a templomtornyok Proustnál, hirdetőtáblás alagutak, az állomás hatalmasan és elhagyottan, a végállomás. Ma este: ugyanaz visszafelé.

De soha nem untam meg a vonat zakatolását. Gyengéd ringatás. Keresztül a zúgó jelzőharangok átjáróin, játszótérek és hátsóterek mentén, elhagyva a vasúti töltés miatt talap-

zatra épített raktárat. Mint az idő. Mely alvajárva vág keresztül mindenben.

A jegyzetek nem érnek semmit. Az élet nem ér semmit. Az élet, mint egy törzsrészvény, melynek értéke folyton változik. De nem adhatod el, meg kell tartanod, tartanod, míg a semmibe merül. A nagyfiúk adnak el téged.

Edgar a megvakított Gloucesternek: Az érettség minden. Soha nem értettem igazán. Az érettség mindaz, ami marad? Vagy, mélyebben és reménytelibben: az érettség az, ami számít? Magába foglal mindent, megválaszol mindent, igazol mindent. Az érettség Isten.

Ma: gyerekeink autót vezetnek, koccintanak, borotválkoznak, menstruálnak, békéért tüntetnek, egészségesen táplálkoznak. Sok tekintetben csodálatos, de nem a miénk, soha nem a miénk, most már látjuk. Ma: elmegyünk egy partira, és csak ellenségeket látunk. A tizenöt közösen eltöltött év óvatossá tett minket, tudatos túlélőkké. Sarah félrenéz. Hiányoznak a kerék küllői. Gyerekeink minket vádolnak.

Léteztek az ötvenes évek? Kéjsóvár tapétacsík. Bolond kölyök. Émelyítő érzése a szerelemnek. A vonat tovaszáguld. Az évtizedek a tenger felé száguldanak, magukkal vive minket is. Még mindig félek. Még mindig hálás vagyok.

Rózsás Árpád és Vándor Éva fordítása